

KANT A SÚČASNOSŤ

ALENA JURKOVÁ, Katedra filozofie FF PU, Prešov

V dňoch 13. a 14. mája 2004 sa na pôde Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove uskutočnila filozofická konferencia s medzinárodnou účasťou, organizovaná na počesť 200-tého výročia úmrtia Immanuela Kanta. I. Kant sa narodil 22. 4. 1724, zomrel 12. 2. 1804. Takto, berúc do úvahy nielen Kantovo úmrtie, mohla by sa táto konferencia ponímať i ako 280-te výročie jeho narodenia.

Ideou konferencie bol význam Kanta pre dnešok. Všetci účastníci konferencie sa zhodli minimálne na jednej myšlienke: aké obdivuhodné je to, že i po 200 rokoch sa konajú konferencie na slávu istého muža z Königsbergu. Immanuel Kant počas svojho plodného obdobia života vytvoril také rozsiahle (filozofické) dielo, že i po 200 rokoch je naozaj ešte stále o čom hovoriť. Každoročne, no tento rok zvlášť, vzhľadom na vyššie spomínanú udalosť, sa minimálne po celej Európe konajú filozofické konferencie, ktoré sa zameriavajú na filozofický odkaz diela Immanuela Kanta.

Katedra filozofie na Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove sa teda takisto rozhodla zorganizovať konferenciu na počesť I. Kanta. O jej zrealizovanie sa zaslúžil hlavne doc. PhDr. L. Belás, CSc. Konferencia sa uskutočnila na pôde Prešovskej univerzity. Niekoľkí pozvaní hostia sa pre svoje pracovné vyťaženie nemohli priamo konferencie zúčastniť, no i ich príspevky budú súčasťou súhrnného zborníka pod názvom *Kant a súčasnosť*.

Účastníci konferencie si tematické zameranie svojich príspevkov určovali samostatne. Konferencia teda nebola jednotne tematicky zameraná, poskytovala tak prehľad mnohých oblastí skúmania I. Kanta.

Konferenciu pod heslom *Kant a súčasnosť* oficiálne otvoril rektor PU prof. PhDr. F. Mihina, CSc. Z vedenia Prešovskej univerzity sa konferencie zúčastnil i dekan Filozofickej fakulty prof. PhDr. R. Dupkala, CSc.

Hlavný referát pod názvom *Kant a osvietenstvo* predniesol prof. PhDr. M. Sobotka, CSc., vzácný hosť z Karlovej univerzity v Prahe. Prof. Sobotka predstavil miesto I. Kanta v dejinách filozofie, načrtnol rôzne oblasti Kantovho záujmu, napríklad jeho metafyziku, ponímanie transcendentna, vzťah a posteriori – a priori, úvahy o Bohu, vzťah vedy a kresťanstva, zmyslového a reálneho, chápanie dejín. Naznačil takto mnohé témy, ktorým sa čiastočne venovali ďalší účastníci konferencie.

Prof. Sobotka predstavil Kanta ako pozitívneho filozofa, ako tvorca teórie poznania, filozofa vedy a filozofa kultúry, filozofa ľudskej slobody a kategorického imperatívu. Za vrchol jeho osvietenскеj kritiky označil kritiku dôkazov Božej existencie a substanciálnosti a nesmrteľnosti duše. Najviac sa však podľa neho do mysli ľudí zapísal svojou kritikou dôkazov Božej existencie. Táto je vrcholom jeho osvietenскеj kritiky.

Prof. Mihina prezentoval ohlas Kanta v americkej filozofii 19. a 20. storočia, konkrétne u Ch. S. Peircea, v referáte pod názvom *Peirceova reflexia Kantovho*

filozofického odkazu. Ako zdôraznil prof. Mihina, filozofia I. Kanta sa do povedomia americkej verejnosti dostala vďaka Peirceovi, ktorý pociťoval v domácom prostredí veľkú absenciu hlbokých myšlienok. R. Descartes a anglická empirická tradícia Peirceovi nepostačovali; pre americké prostredie bol svojimi myšlienkami najpriateľnejší práve Immanuel Kant. Kanta a Peircea označil prof. Mihina ako filozofov pociťujúcich obrovský metafyzický nepokoj, pričom Peirce však na rozdiel od Kanta pociťoval i nepokoj vo vzťahu ku každodennosti. Peirce sa pokúsil o vedeckú metafyziku, bol presvedčený o tom, že metafyzika sa dá presne logicky vyložiť.

Prof. PhDr. V. Leško, CSc. predstavil svoj pohľad na I. Kanta v referáte *Kant, Heidegger a koniec metafyziky*. Na úvod si prof. Leško položil otázku, ako by asi dopadol súboj Kanta a Heideggera o metafyziku. Odpoveď sa snažil nájsť porovnávaním myšlienok týchto dvoch velikánov. Oboch, teda Kanta i Heideggera označil prof. Leško ako tých, ktorí sa zamilovali do metafyziky, ako tých, ktorí formulovali metafyziku pre blaho ľudstva.

Ďalšie príspevky boli zamerané na ohlasy Kantovej filozofie na Slovensku a v Čechách. Prof. Zouhar z Brna prezentoval Kantov vplyv na vývoj filozofického myslenia v Čechách prostredníctvom J. Masaryka, J. Patočku, K. Mareša, K. Vorofku, M. Nováka, V. Hopeho. Vplyv Kantovej filozofie na Slovensku predstavil prof. Dupkala a doc. PhDr. J. Sošková, CSc. Prof. Dupkala zdôraznil nadväznosť Prešovskej univerzity, konkrétne Filozofickej fakulty, na prešovské evanjelické kolégium. Tamojší učitelia ako M. Greguš, A. Vandrák, M. Slávik a iní sa venovali štúdiu filozofie I. Kanta ešte počas života Kanta. Zameriavali sa najmä na Kantovu praktickú filozofiu. Iný pohľad na Kantovu filozofiu na Slovensku prezentovala doc. Sošková cez filozofiu J. Durdíka a Herbanta. Obaja sa orientovali najmä na estetiku, a tak i na Kantovu estetiku. Jozef Durdík označil Kanta ako toho, kým začína nová doba vo filozofii vôbec ale i v estetike. Jeho učenie považuje za presné, ale zároveň za účelové. Kant svojím prístupom k estetike, ktorý predstavil v diele *Kritika súdnosti*, pripravil podľa J. Durdíka pôdu vedeckej estetiky. Doc. Sošková prezentovala J. Durdíka zároveň i ako kritika Kantovej estetiky. Durdík odmietol hlavne také Kantove pojmy ako kategória génia, kategória vznešena, zainteresovanosti a ďalšie. Predovšetkým ale všeobecne známe Kantovo subjektívne chápanie krásna – „krásne je to, čo sa páči bez pojmu a účelu“. Durdík vyčíta takémuto chápaniu absenciu subjektivity.

Prvý deň konferencie zakončil doc. PhDr. Ľ. Belás, CSc. referátom *Kantov model filozofie dejín v kontexte celku jeho filozofovania*. Kantove úvahy o dejinách predstavujú podľa doc. Belása absenciu štvrtej kritiky, akejsi Kritiky dejinného rozumu. Na margo Kantovej filozofie dejín prof. Leško vo svojom príspevku pripomenul citát Arendotovej, ktorá tvrdí, že Kant svoje dielo *K večnému mieru* písal v čase staroby, keď už strácal rozum, jeho filozofiu dejín označila ako „úpadok jeho génia“. „Pravdu hovoria deti a starci,“ povedal prof. Leško, „deti z naivity a starci z celoživotnej múdrosti“. Prof. Leško i doc. Belás sa zhodli na veľkej hodnote Kantových malých spisov. Doc. Belás prezentoval svoj príspevok ku Kantovej filozofii dejín v štyroch bodoch, v ktorých postupne predstavil Kantovu filozofiu dejín vcelku, začiatok jeho filozoficko-dejinných úvah, vplyv Rousseaua a Huma, dielo *Idea ku všeobecným dejinám v svetoobčianskom zmysle*. V ďalších bodoch predstavil vnútornú dynamiku Kantovej filozofie dejín ako

prechod od morálno-praktického k právno-praktickému rozumu plus niekoľko interpretácií Kantovej filozofie dejín.

Druhý deň konferencie otvoril PhDr. E. Andreanský, PhD. príspevkom *Kant a problém (vyučovania) logiky*. Ďalšie príspevky z oblasti transcendentálnej filozofie, filozofie dejín a sociálnej filozofie predstavili doktorandi katedry filozofie Mgr. M. Ješič v referáte *Descartes, Kant a transcendentálny subjekt*, Mgr. A. Jurková v referáte *Riedelova reflexia Kantových úvah o dejinách*, Mgr. S. Holentová – *Kantov variant spoločenskej zmluvy* a PhDr. V. Fryk v príspevku *N. Machiavelli, I. Kant: dva pohľady na politiku*.

Prvý i druhý deň konferencie bol zakončený diskusiou, ktorej sa aktívne zúčastnili aj poslucháči Prešovskej univerzity. Predmetom diskusie boli hlavne oblasti Kantovho myslenia prezentované v jednotlivých referátoch, no i niektoré ďalšie témy, ktoré vyplynuli z diskusie ako problémové. Účastníci konferencie sa rozišli s myšlienkou pokračovať v interpretáciách Kantových myšlienok na podobnej konferencii o rok.

Mgr. Alena Jurková
Katedra filozofie FF PU
ul. 17. novembra 1
080 78 Prešov
SR